

TRAKTAT MIĘDZY RZECZĄPOSPOLITĄ POLSKĄ A REPUBLIKĄ FEDERALNĄ
NIEMIEC O DOBRYM SASIEDZTWIE I PRZYJAZNEJ WSPÓLPRACY
Z 17 CZERWCA 1991 R.

(Fragmenty dotyczące mniejszości niemieckiej w Polsce i polskiej w Niemczech)

Artykuł 20

1. Członkowie mniejszości niemieckiej w Rzeczypospolitej Polskiej, to znaczy osoby posiadające polskie obywatelstwo, które są niemieckiego pochodzenia albo przyznają się do języka, kultury lub tradycji niemieckiej, a także osoby w Republice Federalnej Niemiec, posiadające niemieckie obywatelstwo, które są polskiego pochodzenia albo przyznają się do języka, kultury lub tradycji polskiej, mają prawo, indywidualnie lub wspólnie z innymi członkami swej grupy, do swobodnego wyrażania, zachowania i rozwijania swej tożsamości etnicznej, kulturalnej, językowej i religijnej bez jakiegokolwiek próby asymilacji wbrew ich woli. Mają oni prawo do pełnego i skutecznego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności bez jakiegokolwiek dyskryminacji i w warunkach pełnej równości wobec prawa.

2. Umawiające się Strony realizują prawa i obowiązki zgodnie ze standardami międzynarodowymi dotyczącymi mniejszości, w szczególności zgodnie z *Powszechną deklaracją praw człowieka Narodów Zjednoczonych* z 10 grudnia 1948 roku, *Europejską konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* z 4 listopada 1950 roku, *Konwencją o zwalczaniu wszelkich form dyskryminacji rasowej* z 7 marca 1966 roku, *Międzynarodowym paktem praw obywatelskich i politycznych* z 16 grudnia 1966 roku, *Aktem końcowym KBWE* z 1 sierpnia 1975 roku, *Dokumentem kopenhaskiego spotkania w sprawie ludzkiego wymiaru KBWE* z 29 czerwca 1990 roku, jak również *Paryską kartą dla nowej Europy* z 21 listopada 1990 roku.

3. Umawiające się Strony oświadczają, że osoby wymienione w ustępie 1 mają w szczególności prawo, indywidualnie lub wspólnie z innymi członkami swej grupy, do:

- swobodnego posługiwania się językiem ojczystym w życiu prywatnym i publicznym, dostępu do informacji w tym języku, jej rozpowszechniania i wymiany,
- zakładania i utrzymywania własnych instytucji, organizacji lub stowarzyszeń oświatowych, kulturalnych i religijnych, które mogą się ubiegać o dobrowolne wkłady finansowe i inne, jak również o pomoc publiczną, zgodnie z prawem krajowym, oraz które posiadają równoprawny dostęp do środków przekazu swojego regionu,
- wyznawania i praktykowania swej religii, w tym nabywania, posiadania i wykorzystywania materiałów religijnych oraz prowadzenia oświatowej działalności religijnej w języku ojczystym,
- ustanawiania i utrzymywania niezakłóconych kontaktów między sobą w obrębie swego kraju, jak również kontaktów poprzez granice z obywatelami innych państw, z którymi łączą ich wspólne pochodzenie etniczne lub narodowe, dziedzictwo kulturalne lub przekonania religijne,
- używania swych imion i nazwisk w brzmieniu języka ojczystego,
- zakładania i utrzymywania organizacji lub stowarzyszeń w obrębie swojego kraju oraz uczestniczenia w międzynarodowych organizacjach pozarządowych,

— korzystania na równi z innymi ze skutecznych środków prawnych dla urzeczywistnienia swoich praw, zgodnie z prawem krajowym.

4. Umawiające się Strony potwierdzają, że przynależność do grup wymienionych w ustępie 1 jest sprawą indywidualnego wyboru osoby i że nie mogą z niego wynikać żadne niekorzystne następstwa.

Artykuł 21

1. Umawiające się Strony będą na swych terytoriach chroniły tożsamość etniczną, kulturalną, językową i religijną grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 oraz tworzyły warunki do wspierania tej tożsamości. Doceniają szczególnie znaczenie wzmoczonej konstruktywnej współpracy w tej dziedzinie. Współpraca ta powinna umacniać pokojowe współzycie i dobre sąsiedztwo Narodów polskiego i niemieckiego oraz przyczyniać się do porozumienia i pojednania między nimi.

2. Umawiające się Strony będą w szczególności:

— w ramach obowiązujących ustaw wzajemnie umożliwiać i ułatwiać podejmowanie działań na rzecz wspierania członków grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 lub ich organizacji,

— mimo konieczności uczenia się oficjalnego języka odnośnego państwa, dążyć — zgodnie z właściwymi przepisami prawa krajowego — do zapewnienia członkom grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 odpowiednich możliwości nauczania ich języka ojczystego lub w ich języku ojczystym w publicznych placówkach oświatowych, jak również tam, gdzie to jest możliwe i konieczne, posługiwanie się nim wobec władz publicznych,

— uwzględniać historię i kulturę grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 w związku z nauczaniem historii i kultury w placówkach oświatowych,

— szanować prawo członków grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 do skutecznego uczestnictwa w sprawach publicznych, łącznie z udziałem w sprawach dotyczących ochrony i wspierania ich tożsamości,

— podejmować niezbędne środki w tym celu po należytej konsultacji, zgodnie z procedurą podejmowania decyzji w danym państwie, łącznie z kontaktami z organizacjami lub stowarzyszeniami grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1.

3. Umawiające się Strony będą stosować postanowienia artykułu 3 w odniesieniu do spraw określonych w niniejszym artykule oraz w artykułach 20 i 22.

Artykuł 22

1. Żadnego z zobowiązań wynikających z artykułów 20 i 21 nie można interpretować jako pociągającego za sobą prawo do angażowania się w jakąkolwiek działalność lub prowadzenia jakichkolwiek działań wbrew celom i zasadom Karty Narodów Zjednoczonych, innym zobowiązaniom wynikającym z prawa międzynarodowego lub wbrew postanowieniom Aktu Końcowego KBWE, łącznie z zasadą integralności terytorialnej państw.

2. Każda osoba należąca w Rzeczypospolitej Polskiej względnie w Republice Federalnej Niemiec do grup wymienionych w artykule 20 ustęp 1 jest odpowiednio do powyższych postanowień zobowiązana, jak każdy obywatel, lojalnie postępować wobec odnośnego Państwa, kierując się obowiązkami wynikającymi z ustawodawstwa tego Państwa.

List ministra spraw zagranicznych
Rzeczypospolitej Polskiej
Krzysztofa Skubiszewskiego
do federalnego ministra spraw zagranicznych
Republiki Federalnej Niemiec
Hansa-Dietricha Genschera *

Warszawa, 17 czerwca 1991 roku

Rzeczpospolita Polska
Minister Spraw Zagranicznych

Jego Ekscelencja
Pan Hans-Dietrich GENSCHER
Federalny Minister Spraw Zagranicznych
Republiki Federalnej Niemiec
Bonn

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

w związku z podpisaniem w dniu dzisiejszym Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy chciałbym przypomnieć, że podczas rokowań złożone zostały następujące oświadczenia:

1. Rząd Republiki Federalnej Niemiec oświadcza, iż podejmie starania celem stworzenia możliwości, aby także żyjące w Republice Federalnej Niemiec osoby polskiego pochodzenia lub przynajmniej się do języka, kultury lub tradycji polskiej nie objęte postanowieniami artykułu 20 ustęp 1 mogły korzystać w daleko idącym zakresie z praw wymienionych w artykule 20 i z możliwości wymienionych w artykule 21.

2. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej oświadcza, że wymieniona w artykule 8 ustęp 3 perspektywa przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Wspólnoty Europejskiej stwarzać będzie rosnące możliwości, ułatwiające również obywatelom niemieckim osiedlanie się w Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Przewodniczący delegacji polskiej oświadcza:

Biorąc pod uwagę realizację praw obywateli polskich, którzy są członkami mniejszości narodowych, w tym także mniejszości niemieckiej, Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej powołała do życia, na mocy Uchwały nr 142 z dnia 7 września 1990 roku, Komisję do spraw mniejszości narodowych. Komisja ta powołuje Radę doradczą złożoną z przedstawicieli mniejszości narodowych.

Do głównych zadań Komisji należy:

- dokonywanie ocen i formułowanie propozycji związanych z realizacją praw i potrzeb członków mniejszości,
- podejmowanie działań w celu ochrony przed naruszeniem tych praw,
- popularyzacja w społeczeństwie polskim problematyki mniejszości narodowych,
- opracowanie rządowego programu działań w tej dziedzinie.

W województwach, w których istnieją mniejszości, utworzono stanowisko pełnomocnika do spraw mniejszości.

* List o analogicznej treści skierował federalny minister spraw zagranicznych RFN Hans-Dietrich Genscher do ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego.

Problematyka mniejszości jest także przedmiotem stałego zainteresowania Sejmowej Komisji do spraw mniejszości narodowych i etnicznych.

4. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej oświadcza, że nie widzi obecnie żadnej możliwości dopuszczenia na tradycyjnych obszarach osiedlenia mniejszości niemieckiej w Rzeczypospolitej Polskiej oficjalnych nazw topograficznych także w języku niemieckim.

Biorąc pod uwagę zainteresowanie Rządu Republiki Federalnej Niemiec sprawą tego topograficznego nazewnictwa, Rząd Rzeczypospolitej Polskiej gotów jest rozpatrzyć tę sprawę w stosownym czasie.

5. Obie strony oświadczają zgodnie:

niniejszy Traktat nie zajmuje się sprawą obywatelstwa i sprawami majątkowymi.

Proszę przyjąć, Panie Ministrze, wyrazy mego najwyższego szacunku.

Krzysztof Skubiszewski

Zródło: *Polska—Niemcy. Dobre sąsiedztwo i przyjazna współpraca*. Wybór dokumentów i opracowanie J. Barcz. Wydawnictwo Interpress, Warszawa 1991, ss. 16 - 29, 37 - 39.

NASZE WYDAWNICTWA

STOSUNKI POLSKO-NIEMIECKIE W HISTORIOGRAFII

Część trzecia.

Studia z dziejów
historiografii polskiej
i niemieckiej pod redakcją
Jerzego Krasuskiego,
Gerarda Labudy,
Antoniego W. Walczaka

ark. wyd. 21,5, nakład 1000 egz., cena 20 000 zł

Książka kończy cykl studiów nad poglądami historiografii polskiej i niemieckiej na węzłowe problemy stosunków między obu narodami w przeszłości. Poprzednie tomy Instytut Zachodni wydał w 1974 i 1984 r.

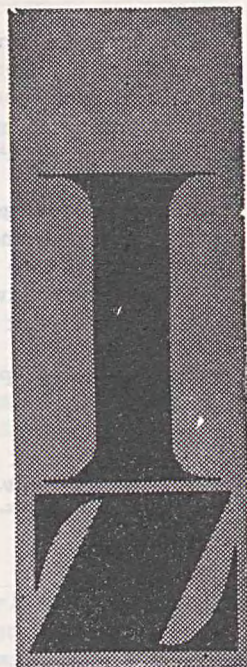
Niniejsza praca zbiorowa zajmuje się wybranymi zagadnieniami stosunków polsko-niemieckich między I i II wojną światową, a mianowicie: kwestią międzywojennego Śląska i Prus Wschodnich, Pomorzem Gdańskim i problemem tzw. korytarza.

Czytelnik znajdzie także artykuły o dorobku polskiej germanistyki okresu 1945 - 1980 w dziedzinie polsko-niemieckich stosunków literackich, o problematyce niemieckiej w literaturze pięknej Polski Ludowej i „przewycięzaniu przeszłości” w publicystyce zachodnioniemieckiej.

DO NABYCIA:

w księgarniach naukowych
w Instytucie Zachodnim, 61-772 Poznań, Stary Rynek 78/79 (także za zaliczeniem pocztowym)
w księgarni Instytutu Zachodniego, Poznań, Ratuszowa 25/27 (domki budnicze)

Przebieg Zachodni, III 2, 1991

Instytut Zachodni